

800. Igitur presbyter qui privilegium a R. P. obtinuit, et valide et licite primam tonsuram et ordines confert infra privilegii limites. Quod si privilegium foret pro aliqua persona vel pro aliquibus determinatis personis aut pro tempore determinato, invalide tonsuram et ordines conferret aliis personis aut transacto illo tempore; nam privilegium non operatur ultra id quod indultum est. Et si abbas qui ex concessione R. P. ordinariam habet potestatem, invalide in casu tonsuram et ordines confert, ut suo loco dicemus, multo magis presbyter qui delegata tantum potestate potitur. Fagnanus, in *cap. 11, De supplenda negligentia praelatorum, n. 14 sequ.*, putat collationem primae tonsurae et ordinum in casu valere, quia privilegium datum fuit ad instar ordinariae potestatis episcoporum, ejusque exercitium deinde fuit limitatum ad illam vel illas personas aut ad illud tempus, et proinde si presbyter agit ultra hanc limitationem, peccabit quidem, sed valide agit, quia potestatem habet. At hoc verosimile non est; et dicendum est potius Sedem Apostolicam ipsam potestatem limitatam ad illam vel illas personas aut ad illud tempus concessisse.

De privilegio concesso per ipsum jus commune abbatibus ordinandi subditos regulares ex professo agimus in Scholio I in fine hujus articuli.

## II

## Episcopus proprius.

801. Praeter R. P. ejusque delegatum, ordinationes infra presbyteratum inclusive licite inter episcopos peragit *unus episcopus proprius*. Nam Conc. Trid., *sess. XXIII, cap. VIII, de ref.*, reassumens plures canones in corpore juris contentos et ab ipsomet Concilio confirmatos, hanc statuit regulam generalem: « Unusquisque a proprio episcopo ordinetur ». Cum enim si quilibet episcopus sua potestate ordinandi uteretur erga omnes pro libito, magna confusio gravissimaque incommoda manifeste sequerentur, hinc Ecclesia optimo jure exercitium hujus potestatis moderata est, ut illud expeditum haberet unus episcopus proprius. Communis autem et certa sententia est hanc legem compre-

hendere quoque primam tonsuram, cohaerenter *cap. ult., De temp. ordin., in 6°*; sed non semper collationem primae tonsurae fuisse episcopo reservatam, vide *n. 37*. Ceterum regula generalis a Tridentino statuta, sicuti quaelibet generalis regula, admittit exceptiones, ita ut aliquando etiam episcopus alienus (non proprius) ordinare valeat, et e contrario aliquando episcopus proprius ordinare nequeat: quae pariter exceptiones infra exponendae erunt. In primis igitur loquemur de episcopo proprio, cum relativis exceptionibus, pro ordinatione *saecularium et regularium*, separatim agentes de episcopo proprio *subditorum alicujus praelaturae inferioris*.

Nomine autem *saecularium* haec intelliguntur tum illi qui nullam professionem religiosam emisissent; tum illi qui emisissent professionem simplicem sive perpetuam sive temporaneam in congregationibus religiosis votorum simplicium, aut in ordine religioso cum votis solemnibus post expletum novitiatum; sed ii ultimi saecularibus accensentur tantum quoad ordines majores, cum quoad primam tonsuram et minores ordines regulares habeantur. Haec melius patebunt ex dicendis *n. 930 sequ.*

1° De episcopo proprio pro ordinatione saecularium.

## A. — Quisnam sit episcopus proprius pro ordinatione saecularium.

802. In prioribus Ecclesiae saeculis quilibet episcopus erat proprius pro ordinatione laici, id est poterat laicum cujuscumque dioecesis ordinare, et ordinatus ita perpetuo ecclesiae ordinantis adscribebatur, ut non posset ad aliam dioecesim transire, aut sine ejus licentia ab alio episcopo ad altiores ordines promoveri (1). Attamen non defuerunt canones qui jus ordinandi laicum reservabant episcopo *domicilii* et praesertim episcopo *originis*, e. g. *can. 6, dist. 71, in De-*

(1) Riganti, in *reg. XXIV Cancell. Apost.*, § III, n. 1; Thomassinus, *p. II, lib. I, cap. I sequ.*; Vecchiotti, *III*, § 17; Hallier, *p. II, sect. V, cap. III, art. I, § I sequ.*, qui tamen § V et VI, plures recenset huic regulae generali exceptiones, quibus scilicet ordinatus ab uno licite ab alio episcopo promovebatur.

creto; at episcopus originis intelligebatur non tam episcopus loci ex quo laicus erat oriundus, quam episcopus loci in quo fuerat baptizatus (1). Tandem disciplina ecclesiastica melius fuit pro tota Ecclesia generalibus legibus determinata; quae leges verosimiliter consuetudines particulares jam introductas confirmaverunt, in illud intendentes ut nemo ordinaretur nisi ab episcopo qui ipsum probe nosceret.

803. Itaque Clemens IV, in *cap. 1, De temporibus ordinationum*, episcopum proprium pro saecularium ordinatione dixit episcopum *originis* (originis, inquam, naturalis, non spiritualis per baptismum) et episcopum *beneficii*: « Statuimus ut nullus episcoporum Italiae de cetero aliquem ultramontanum clericum ordinare praesumat, nisi a Nobis specialem licentiam habeat, vel ab episcopo *de cuius dioecesi traxit originem, vel in cuius dioecesi beneficiatus existit* ». Si enim episcopus originis et episcopus beneficii possunt dare licentiam ut clericus ab alio episcopo ordinetur, sequitur posse quoque illum per se ipsos ordinare. Bonifacius VIII, in *cap. 3 ejusd. tit., in 6º*, addidit episcopum *domicilii*: « Cum nullus clericum parochiae alienae, praeter superioris ipsius licentiam, debeat ordinare, superior intelligitur in hoc casu episcopus de cuius dioecesi est is qui ad ordinem promoveri desiderat, oriundus, seu in cuius dioecesi beneficium obtinet ecclesiasticum, seu habet (licet alibi natus fuerit) *domicilium in eadem* ». Tandem ex consuetudine quam nonnulli a *can. 8 concilii Arausicani I repetendam censent* (2), inductum est ut episcopus licite possit ordinare suum familiarem; quam consuetudinem, certis additis conditionibus, confirmat Conc. Trid., *sess. XIV, cap. II, de ref.*

804. Igitur episcopus proprius a quo saeculares primam tonsuram et ordines licite recipiunt, est episcopus *originis, beneficii, domicilii et familiaritatis* seu *commensalitatis*.

(1) Hallier, *l. c.*, § II et III; Phillips, *tom. I*, § 41.

(2) Lamperez, in const. *Speculatores*, n. 224; Hallier, *l. c.*, *art. II*, § II. Hic canon concilii Arausicani ita se habet: « Si quis alibi consistentem clericum ordinandum putaverit, prius definiat ut cum ipso habitet; sic quoque sine consultatione episcopi cum quo ante habitavit..., eum ordinare non praesumat ».

Haec omnia confirmat et magis explicat Innocentius XII in celebri const. *Speculatores*, 5 Nov. 1694, quae in hac materia semper prae oculis habenda est. Honorante, *cap. VIII, not. II*, rite observat Innocentium XII, *l. c.*, episcopum *originis* et episcopum *domicilii* appellare proprium, episcopum vero solius *beneficii* appellare alienum; et multo magis erit alienus episcopus solius *familiaritatis*. Scilicet Innocentius XII episcopum dicit proprium ex jurisdictione quam habet in subditum; et in hoc sensu revera haec appellatio competit episcopo originis et episcopo domicilii, et aequaliter etiam episcopo beneficii, non autem episcopo familiaritatis, quia primus et alter habent jurisdictionem in subditum, tertius non habet jurisdictionem nisi ratione beneficii, quartus nullam per se habet jurisdictionem. At Conc. Trid., cum *cit. sess. XXIII, cap. VIII, de ref.*, vult ordinationem non nisi a proprio episcopo esse peragendam, episcopum proprium intelligit illum cui jus ordinandi a sacris canonibus reservatur; et hoc sensu omnes illi quatuor episcopi sunt proprii, etiam juxta const. *Speculatores*, cum quilibet jure polleat suum subditum ordinandi.

805. Hanc constitutionem habes in *Alleg. III*. Eam servandam esse in omnibus Ecclesiae partibus, respondit Clemens XI archiepiscopo Mexicano die 20 Nov. 1719, et S. C. de Prop. Fide die 21 Jul. 1821; eamque recepit etiam Ecclesia Graeca (1). Si autem quaeras num contra hanc constitutionem possit inolescere consuetudo, respondemus nos non videre rationes pro generali responsione negativa; sed certe non posse inolescere consuetudinem contra *art. 3 const. Apostolicae Sedis* inter suspensiones R. P. reservatas (n. 900), qui refertur ad const. *Speculatores*; nam omnes consuetudines contrarias const. *Apostolicae Sedis* reprobant. Equidem in Galliis pro sacris ordinationibus unius episcopi originis ratio haberi solet; sed etiam aliis episcopis jus integrum est, ut ostendit Bouix, *Tractatus de Episcopo*, p. V, *cap. XV, § I*. Modo igitur de singulis episcopis propriis agere debemus eorumque jus exponere ad normam constitutionis Innocentianae.

(1) Papp-Szilagyi, *Enchiridion Jur. Ecc. Orient. Cath.*, p. II, § 9.

## a) Episcopus proprius ratione originis.

806. In primis episcopus est proprius ratione *originis*, si candidatus « naturaliter ortus est in ea dioecesi in qua ad ordines promoveri desiderat. Dummodo tamen ibi natus non fuerit ex accidenti, occasione nimirum itineris, officii (1), legationis, mercaturae, vel cujusvis alterius temporalis morae seu supermanentiae ejus patris in illo loco; quo casu nullatenus ejusmodi fortuita nativitas, sed vera tantum et naturalis patris origo erit attendenda... At si pater in alieno loco ubi ejus filius natus est, tandiu et eo animo permanserit, ut inibi vere domicilium de jure contraxerit, tunc non origo patris, sed domicilium per patrem legitime, ut praefertur, contractum pro ordinatione ejusdem filii attendi debet ». Innocentius XII, *l. c.*

807. Ex relatis verbis manifestum est ad sortiendum episcopum proprium ratione originis pro ordinatione attendendam esse *naturalem* promovendi originem; et non sufficere spiritualem tantum per baptismum, si scilicet promovendus in una dioecesi natus est et in alia baptizatus; et nec conceptionem vel adoptionem (2). Solum baptismum in loco collatum satis non esse, clarum erat ex relatis (n. 803) Clementis IV et Bonifacii VIII verbis: *Traxit originem, est oriundus*: sed nonnulli, violenta interpretatione, haec verba etiam ad solam spiritualem nativitatem extendebant (3), quorum sententia post Innocentianam constitutionem omni prorsus probabilitate destituta est. Locus baptismi inspicitur, obtenta dispensatione ab irregularitate (n. 268), pro ordinatione neophytorum, ex Pauli III const. *Cupientes*, 31 Mart. 1542, cui const. *Speculatores* minime derogavit (4). Idem fortasse dicendum de haereticis qui, venientes ad Ecclesiam catholicam, rebaptizantur sub conditione in dubio

(1) E. g. professoris, medici (nisi scilicet stabilem ac definitivam sedem in loco fixerint), judicis etc. D'Annibale, *I*, § 82, not. 2; Zitelli, *Apparatus etc.*, lib. II, cap. II, art. VI, § I.

(2) Honorante, *op. cit.*, cap. I, not. IX; Lamperez, in const. *Speculatores*, n. 399; Riganti, in *Reg. XXIV Cancell. Apost.*, § III, n. 10.

(3) Rebuffus, *Tract. de pacif. poss.*, n. 7; Gonzalez, *ad Reg. VIII Cancell.*; Hallier, *l. c.*, art. III, § I, qui hanc doctrinam habet probabilem.

(4) Honorante, *l. c.*, not. X; Phillips, *I*, § 41; Riganti, *l. c.*, n. 11.

prioris baptismatis (1). At si baptismus, in haeresi collatus, fuerat certe validus, putamus haereticos et schismaticos conversos habere episcopum originis sicuti catholicos; et doctrina Monacelli, *p. III, Append. Instruct. VIII, n. 41*, putantis ipsos carere episcopo originis, pro cujus defectu supplendo recurrendum sit ad Apostolicam Sedem, videtur destitui fundamento. Tandem episcopus loci baptismatis attenditur etiam in casu, de quo n. 823 in fine.

808. Sed si quis ortus naturaliter est in dioecesi, quinam erit ejus episcopus proprius ratione originis? Ex cit. *cap. 1, De temporibus ordinationum*, et *cap. 3, ejusd. tit.*, in 6<sup>o</sup>, est episcopus dioecesis e qua promovendus est *originarius* vel *oriundus*. Atqui filius dicitur originarius vel oriundus e loco paternaе originis, si pater tempore nativitatis filii nullibi habebat domicilium; secus e loco paternaе domicilii (2). Ergo ex citatis juribus episcopus proprius est episcopus paternaе domicilii vel paternaе originis pro diversa hypothesis. Innocentius XII, *l. c.*, rem melius explicavit, aliquid addens. Ad normam const. *Speculatores*, Honorante, *l. c.*, haec habet: « Regula generalis pro inveniendis ad ordines origine haec est: Vel pater eo tempore alicubi domicilium habebat vel non. Si domicilium habebat, filius erit originarius paternaе domicilii, sive in eo natus fuerit, sive non. Si pater nullibi tempore nativitatis filii domicilium contraxit, originarius erit loci paternaе naturalis originis, idest loci in quo pater naturaliter natus est, nisi pater in loco ubi filius ex accidenti natus fuerit, sedem postea domicilii de jure contraxerit ». Haec generalis regula potest esse curiis episcopalibus utilis, sed ipsam aliquando deficere ex inferius dicendis patebit (n. 813).

809. Nos verba const. *Speculatores* declaraturi, prius animadvertimus ad determinandam originem filii legitimi numquam attendi originem matris, sed tantum originem patris, etsi pater post nativitatem filii sit mortuus et filius in civitate materna natus sit; quia filius sequitur originem patris et non matris, ex *l. 3 C., De municip. et originariis*

(1) Moreno, n. 135.

(2) Schmalz., *I*, XI, n. 37; Reiff., n. 88.

(tit. 38, lib. X): « Filios apud originem patris, non in materna civitate, etsi ibi nati sint (si modo domiciliis non retineantur) ad honores seu munera posse compelli, explorati juris est (1) ». Contrarium est pro filiis illegitimis; sed de illegitimis, sicuti de expositis et derelictis, inferius specialis sermo erit.

Quando autem quaeritur utrum nativitas filii legitimi in loco fuerit ex accidenti necne, attenditur domicilium, vel quasi-domicilium, vel simplex commoratio patris, si pater vivit tempore nativitatis filii, quia filius sequitur domicilium patris, sicuti uxor domicilium mariti; attenditur vero domicilium vel quasi-domicilium vel simplex commoratio matris, si pater defecit, quia tunc filius sequitur domicilium matris. Hoc autem domicilium seu patris seu matris est domicilium consuetum in sensu juris canonici; tantum quaeri potest num pro illo requirantur specificae illae probationes quas const. *Speculatores* requirit ad habendum episcopum proprium ratione domicilii; de quibus probationibus infra. Videretur negative respondendum, quia const. *Speculatores*, agens de episcopo proprio ratione originis, de illis probationibus ne verbum quidem. Hoc non obstante, S. C. C. voluit iuramentum ad normam cit. const. *Speculatores* esse emittendum, antequam candidatus promoveretur ab episcopo ratione originis, in *Ariminen. seu Feretrana, Ordinationis*, 15 Jan. 1747; *Florentina et aliorum, Ordinationis*, 10 Jan. 1778, etc. Ceterum quid sit domicilium, quasi-domicilium, simplex commoratio, juxta canones, vide breviter explicatum n. 829 et in nostro *Tractatu canonico de matrimonio*, n. 916.

Tandem notandum juxta non paucos auctores menti const. *Speculatores* contrarium esse quod plures habeantur episcopi proprii ratione originis (2), quia sicut origo cujusque nequit esse nisi una, ita unus tantum potest esse originis episcopus.

(1) Reiff., I, XI, n. 92; Zitelli, *Apparatus etc.*, lib. II, cap. II, art. VI, § 1.

(2) Reiff., I, XI, n. 89; Schmalz., n. 37; Riganti, *Reg. XXIV Cancell. Apost.*, § III, n. 8 sequ.; Honorante, verbis infra (n. 825) referendis.

810. His positus, juxta ordinem ipsius const. *Speculatores*, supponamus in primis filium in dioecesi e. g. Parisiensi natum esse non ex accidenti. Episcopus proprius ratione originis pro ordinatione ipsius est archiepiscopus Parisiensis, prouti ex textu Innocentii XII aperte constat.

811. Porro filius dicitur natus in dioecesi non ex accidenti, si tempore nativitatis pater (eoque deficiente, mater) in eadem stabilem ac permanentem moram ducebat, non autem ibi erat « occasione itineris, officii, legationis, mercaturae, vel alicujus alterius temporalis morae seu supermanentiae »; Innocentius XII, l. c. Id autem verificatur in duobus sequentibus casibus.

812. Primus casus est, si pater (eoque deficiente, mater) tempore nativitatis filii habebat in dioecesi Parisiensi verum ac proprie dictum domicilium. Etsi enim pater (eoque deficiente, mater) domicilium non habuerit in eadem parochia, in qua filius natus est, et etsi post filii nativitatem domicilium in dioecesi Parisiensi deseruerit et alio transulerit, tamen semper verum est nativitatem filii in dioecesi Parisiensi ratione domicilii paterni (aut materni) non fuisse ex accidenti, ideoque ex const. *Speculatores* archiepiscopum Parisiensem proprium esse ratione originis pro filii ordinatione, licet pater in alia dioecesi natus sit, e. g. Versaliensi, in eaque aliud domicilium habeat. Confirmatur ex responsione S. C. C. in *Neapolitana seu Hieracensi, Ordinationis*, 5 Jan. 1701; in *Romana seu Sutrina*, 27 Maii 1708; in *Anconitana seu Senogalliensi*, 28 Sept. 1754; in *Anconitana*, 14 Mart. 1795, etc., quibus S. C. declaravit ordinationem pertinere ad episcopum dioecesis in qua filius natus erat, et in qua pater domicilium habebat tempore nativitatis filii, licet alibi natus esset. Pariter in *Valvensi seu Sulmonensi*, 22 Mart. 1732; in *Bononiensi seu Ferrariensi*, 14 Nov. 1733, etc., reposuit ordinationem pertinere ad episcopum dioecesis in qua filius natus erat, patre ibidem nato et domicilium conservante. In *Romana seu Tusculana*, 27 Apr. 1720, S. C. edixit quidem ordinationem factam ab episcopo domicilii paterni et originis filii fuisse illicitam, sed, ut putamus, ob defectum litterarum testimo-

nialium episcopi originis paternae; quae erant necessariae, quia promovendus in dioecesi originis paternae permanerat usque ad eam aetatem in qua potuerat impedimentum canonicum contrahere.

813. *Alter* casus est si pater (eoque deficiente, mater), tempore nativitatis filii in dioecesi Parisiensi, in nulla quidem parochia ejusdem dioecesis habebat domicilium, sed tamen in dioecesi stabiliter ac permanenter morabatur cum intentione non discedendi. Quamquam enim in casu pater (aut mater) in dioecesi Parisiensi non habeat canonicum domicilium, quia canones agnoscunt domicilium tantum in parochia, sicut leges civiles in municipio, idest in ultima societatis subdivisione (1), tamen stante illa paterna (vel materna) mora stabili et permanenti, dici non potest filium natum esse ex accidenti *in dioecesi Parisiensi*, occasione nimirum itineris, officii, etc. Proinde archiepiscopus Parisiensis rursus proprius est ratione originis pro filii ordinatione, licet pater in alia dioecesi natales sortitus sit et verum domicilium modo habeat.

814. Nunc supponamus filium in dioecesi e. g. Parisiensi *natum esse ex accidenti*, quia scilicet pater (eoque deficiente, mater), tempore nativitatis filii, ibidem morabatur « occasione itineris, officii, legationis, mercaturae, vel cujusvis alterius temporalis morae, seu supermanentiae ». Jam vero duplex hypothesis fieri debet: vel enim pater (eoque deficiente, mater), tempore nativitatis filii in dioecesi Parisiensi, non habebat in alia dioecesi domicilium canonicum verum ac proprie dictum, vel illud habebat, e. g. in dioecesi Versaliensi, aut saltem in hac dioecesi Versaliensi commorabatur stabiliter et permanenter cum intentione non discedendi.

815. *Si primum*, episcopus proprius ratione originis pro ordinatione filii est episcopus dioecesis in qua pater (non mater) vere et naturaliter ortus est. Hoc manifestum omnino est ex illis Innocentii XII verbis: *Dummodo... attendenda*. Illud *VERA tantum et naturalis patris origo* vide-

(1) Vide nostrum *Tractatum canonicum de matrimonio*, n. 941.

CAPUT V. DE ESSENTIALIBUS SACRAE ORDINATIONIS PARTIBUS 95  
tur clare indicare episcopum proprium in casu esse episcopum dioecesis in qua pater *vere* natus est, non vero episcopum dioecesis, in qua *per fictionem juris* natus censetur, juxta ea quae mox dicemus.

816. Si *alterum*, episcopus proprius est episcopus domicilii paterni (aut materni, deficiente patre). Ita communiter auctores (1). Sane filius ex accidenti alicubi natus, fictione juris censetur natus in loco paterni domicilii (aut materni, deficiente patre) ubi nasci debuit: atqui si filius nascitur in loco domicilii paterni (aut materni, deficiente patre), episcopum ejusdem loci proprium esse diximus n. 812. Ad rem Reiff., *l. c.*: « Nam filius natus fortuito in loco per quem mater transibat, aut ibi negotiorum causa, vel in fuga hostium ad tempus degebat, non potest dici ex eo oriundus, sed potius ex loco ubi pater ejus tunc habebat domicilium, arg. *l. Hujusmodi*, § *Legatum*, ff., *De legatis*, ubi is qui in fuga est, censetur esse in loco a quo recessit, et *l. Retro*, ff., *De captivis*, ubi is qui ab hostibus revertitur, creditur semper fuisse in civitate... Ratio est quia non inspicitur quod per accidens est, sed quod per se est... ». Citata autem verba Innocentii XII: *Dummodo... attendenda*, quibus statuitur, filio ex accidenti alicubi nato, proprium esse episcopum originis paternae, ex communi interpretatione intelligenda sunt de casu, quo filius neque reapse neque fictione juris natus est in loco paterni aut materni domicilii. Ni fallimur, eadem juris fictio locum habet, si pater (eoque deficiente, mater) in nulla quidem parochia dioecesis Versaliensis domicilium habet, sed in hac dioecesi stabiliter et permanenter cum intentione non discedendi moratur.

817. Ex dictis solvi poterunt sequentes casus:

Si filius natus est ex accidenti in dioecesi Parisiensi, et pater natus est in dioecesi Versaliensi, ubi idem pater (eoque deficiente, mater) domicilium conservabat, aliud praeter illud non habens domicilium, proprius est episcopus Versaliensis. Ita S. C. C. in *Neapolitana* seu *Vici Aequensi*,

(1) D'Annibale, *III*, § 153, coll. *I*, § 82; Schmalz., *I*, *XI*, n. 37; Engel, n. 26; Reiff., n. 89; Honorante, *l. c.*; Riccius, *Praxis* etc., p. *I*, res. 269, n. 5; Riganti, in *Reg. XXIV Cancell. Apost.*, § *III*, n. 8 sequ.

12 Febr. 1718; *Asculana*, 7 Febr. 1733; *Alatrina* seu *Verulana*, 18 Mart. 1741; *Terracinensi*, *Privernensi*, *Albanensi*, 26 Jan. 1833, etc.

818. Idem Versaliensis episcopus est proprius, si pater (eoque deficiente, mater) in ejus dioecesi habebat domicilium, licet pater natus fuerit in dioecesi Tolosana, ubi tamen domicilium non conservabat. Plerique antiqui auctores putaverunt hoc in casu *etiam* episcopum nudaе originis paternae posse ordinare; sed haec doctrina, quae ab Hallier, *l. c.*, dicitur communis, post Innocentianam constitutionem sustineri amplius non potest, cum plures haberi episcopos proprios ratione originis, minus congruat menti hujus constitutionis (*n. 809* in fine). Nonnulli censent episcopum nudaе originis paternae, idest in casu archiepiscopum Tolosanum, evadere proprium, si pater post filii nativitatem, derelicto domicilio Versaliensi, illud restauret in dioecesi Tolosana (1). Utrum id verum sit doctores videant. Sed valde dubitamus de jure archiepiscopi Tolosani, si, deficiente patre, mater post filii nativitatem, relicto domicilio Versaliensi, illud figit in dioecesi Tolosana.

819. Si pater natus est in dioecesi Tolosana, ubi non habet domicilium, sed, tempore accidentalis nativitatis filii in dioecesi Parisiensi, habebat unum domicilium in dioecesi Versaliensi, et aliud in dioecesi Lugdunensi, episcopus proprius ex his duobus ultimis est ille in cujus dioecesi pater commorabatur tempore nativitatis filii; quia uxor fictione juris cum marito censetur esse, et ideo etiam filius in eadem dioecesi censetur natus, ubi ex hypothesi pater commoratur ac domicilium habet. Quod si pater in nullo ex duobus suis domiciliis tunc temporis degebat, aut si, deficiente patre, mater illa duo domicilia habebat, putamus, salva meliori sententia, proprium esse episcopum illius dioecesis

(1) Riganti, *l. c.*, *n. 52*; et Honorante, *cap. IX, not. II*, in fine, citantes S. C. C. in *Bononiensi*, seu *Ferrariensi*, 14 Nov. 1733; Lucidi, *I, pag. 163, n. 83*, citans S. C. C. in *Valvensi* seu *Sulmonensi*, 22 Mart. 1732. Sed neutra responsio S. C. rem evincit. Non illa, quia filius natus erat in ipsa dioecesi originis et unici domicilii paterni, idest dioecesi Bononiensi, ideoque nil mirum si S. C. respondet pro archiepiscopo Bononiensi; non ista, quia aliter explicari potest.

e qua uxor, Parisios petens, ultimo discessit: nam ex *cit. l. Hujusmodi, § Legatum, ff. De legatis*, mulier in fuga fictione juris censetur esse in loco a quo discessit (1). Si autem pater post filii nativitatem domicilium contraxit in dioecesi suae originis, idest in dioecesi Tolosana, archiepiscopus Tolosanus juxta nonnullos, ut dictum est, jam foret proprius.

820. Tandem si pater natus est et habebat domicilium in dioecesi Tolosana, et aliud domicilium in dioecesi Versaliensi, putamus ea quae diximus pro casu praecedenti, esse repetenda; non enim apparet curnam episcopus originis et domicilii paterni semper praevalere debeat.

Mirandum auctores, saltem illos non paucos quos nos prae manibus habuimus, de ultimis duobus difficilioribus casibus, in quibus duo domicilia paterna aut materna et paterna origo concurrunt, altum tenere silentium. In casu practico abs re non erit recurrere ad S. C. C.

821. Haec quae diximus in prima et altera hypothesi de filio ex accidenti nato, solemnem patiuntur exceptionem ex ipsa const. *Speculatores*. Nam licet pater, tempore accidentalis nativitatis filii in dioecesi Parisiensi, habuerit alibi domicilium, illudque retineat, si domicilium post filii nativitatem, etiam longo tempore elapso, contrahit in dioecesi Parisiensi, etsi non in eadem parochia in qua filius natus est (2), episcopus proprius est unus archiepiscopus Parisiensis. Ita expresse Innocentius XII in illis verbis: *At si pater... debet*. Scilicet episcopus nativitatis filii et domicilii paterni sive ante sive post filii nativitatem contracti, semper praevalet. Valde dubium est num idem valeat, si, deficiente patre, mater post filii nativitatem domicilium figit in dioecesi nativitatis filii (3). Praeterea Lamperez, *n. 411*, docet, si pater deinde deserit domicilium in dioecesi Parisiensi acquisitum, archiepiscopum Parisiensem amittere jus ordi-

(1) Nonnulli censent utrumque episcopum esse proprium, quia non est potior ratio de uno, quam de alio. Vide S. Alph. *VI, n. 773*. Optime quidem, nisi obstarent quae *n. 809* in fine diximus.

(2) Honorante, *cap. IX, not. II*; Lamperez, *n. 410*; Riganti, *l. c.*, *n. 49*.

(3) Honorante, in verbis infra (*n. 825* in fine) referendis.

nandi filium ratione originis, et hoc jus redire ad episcopum, qui illud ante domicilii translationem habebat (1). In *Civitate Castellanae seu Aprutinae, Ordinationis, 19 Apr. 1704*, cum dubitaretur num pater revera contraxerit domicilium in loco fortuitae nativitatis filii, idest in Civitate Castellana, S. C. C. reposuit: « Ordinarius Civitatis Castellanae ex commissione S. C. ordinet oratorem ».

822. Quid vero si pater, qui tempore accidentalis nativitatis filii in dioecesi Parisiensi, nullibi habebat domicilium, deinde illud obtineat, non quidem in dioecesi Parisiensi, sed in dioecesi Rhemensi? Putamus jus ordinandi spectare non ad episcopum novi domicilii paterni, sed ad episcopum paternae originis. Nam regula est, filio nato ex accidenti in aliqua dioecesi, episcopum proprium ratione originis pro illius ordinatione esse episcopum paternae originis: huic regulae exceptio est, si pater postea domicilium contrahit in dioecesi nativitatis filii. Atqui in casu nostro haec exceptio non verificatur, quia pater non in dioecesi nativitatis filii, idest in dioecesi Parisiensi, sed in dioecesi Rhemensi domicilium contrahit (2). Ergo regula applicanda est.

De hac facti specie egit S. C. C. in *Matheranensi, Ordinationis, 4 Dec. 1706*. Nam pater natus erat in civitate Matherae, a qua definitive discesserat; filius ex accidenti natus erat in civitate Trojae, quin pater domicilium alicubi haberet; tandem pater domicilium contraxit in civitate Luceriae, in qua filius per plures annos moratus est. Proposito dubio: « Ad quem ex praenominatis episcopis spectet oratoris ordinatio? » S. C. respondit: « Ad episcopum Lucerinum, praestito tamen prius juramento per patrem ad formam bullae v. m. Innocentii XII ». Sed haec S. C. responsio ita intelligi potest quod, praestito a patre juramento juxta Innocentianam constitutionem, ordinatio spectet quidem ad episcopum Lucerinum, sed ratione domicilii, non ratione originis (3).

823. Huc usque declaravimus quinam sit episcopus ori-

(1) Vecchiotti, III, § 18.

(2) Riganti, l. c., n. 21 sequ. ; Lamperez, n. 409 sequ.

(3) Contrarium sentit Vecchiotti, III, § 18.

ginis pro ordinatione. Quid vero si in eo loco episcopus catholicus desit? Ita e. g. dum conjuges Titius et Sempronia ex Russiaco imperio in civitate Parisiensi ad tempus degunt, filius Maevius nascitur, qui deinde vult statum clericalem amplecti. Quisnam erit illius episcopus proprius ratione originis? Non archiepiscopus Parisiensis, quia Maevius ex accidenti Parisiis natus est; non episcopus domicilii vel originis paternae, quia inibi episcopus catholicus non adest: quisnam ergo? Honorante, l. c., respondet, si in loco naturalis originis matris adest catholicus antistes, probabiliter hunc posse titulo originis ad ordines filium promovere « paritate ab illegitimis sumpta, quibus origo matris suffragatur loco parentum incognitorum; at patrem carere circumstantiis ut possit filio originem ad ordines tribuere, et patrem ignorari, quoad hunc effectum idem prorsus est: igitur sicut in illegitimis origo naturalis matris attenditur, sic in nostro casu attendi improbable non est... ». Si vero neque in loco matris originis episcopus catholicus habetur, verius et securius censet recurrere ad S. C. C., quae originis episcopum assignabit. Subdit autem: « Probabile itidem est filium natum ex Judaeis vel Turcis qui postea baptizantur, originarium esse ad ordines illius loci catholici in quo sacrum baptismum suscepit, ut cum aliis docet Lamperez, n. 400. Baptismus enim, qui est spiritualis nativitas, subrogatur loco nativitatis naturalis ».

824. Tandem remanet ut videamus quinam sit episcopus proprius ratione originis pro ordinatione *illegitimi, expositi, derelicti*, de quibus cit. const. *Speculatores* non agit. Honorante, l. c., rem perbelle exponit ejusque doctrinam referimus.

825. *Illegitimorum* « dupliciter nativitas contingere valet. Vel enim ipsorum ortus in loco domicilii parentum accidere potest vel extra, ita ut parentes nullibi domicilium habeant, vel si habeant, diversum sit, patris scilicet in una dioecesi, matris in alia. Item pater potest esse notus aut ignotus. In his ergo et similibus eventibus quaeritur quis sit praedictorum illegitimorum locus originis ut promoveri valeant?

» Pro quo adnotandum : In praememorata constitutione duplicem dispositionem legi, aliam pro nativitate filii propria, aliam pro fortuita ac casuali ; diversamque originem ad ordines pro diversitate nativitatis assignari. Item in dicta constitutione statuitur quod si pater in loco ubi filius ex accidenti natus est, domicilium contraxerit, filius originarius sit loci novi domicilii paterni. Difficultas est ergo, an omnes istae dispositiones comprehendant in suo respective casu illegitimos filios.

» Responsio hujus difficultatis ab alia pendet, scilicet an quando leges aliquid circa filios disponunt, nomine filiorum intelligantur illegitimi, de qua Barbosa, *De appellat.*, v. *appellat*, 90, n. 35 et 36, ubi in affirmativam inclinatur, quando ratio legis certa est et omnibus filiis aequaliter convenit. Unde in praesenti triplex erit quaestio. Prima : an quando illegitimus oritur in loco ubi parentes habent domicilium, originarius sit ejusdem loci ? Secunda : an deficiente in parentibus domicilio, illegitimus sequatur originem paternam an maternam ? Tertia : an si pater et mater illegitimi domicilium contrahant in loco, ubi dictus filius natus est, ratione istius domicilii sit originarius loci novi domicilii parentum ?

» Respondetur primo, quod illegitimus natus in loco ubi ejus parentes habent domicilium, esto de patre certo constet, esse originarium loci domicilii materni. Ita Joannes Praepositus, apud Dianam, p. 8, tr. 2, res. 18, cujus sententia etiam in terminis dictae Innocentianae constitutionis tenenda videtur, quia leges cum de filiis loquuntur, non comprehendunt illegitimos, quando earum ratio aequaliter non convenit legitimis et illegitimis : at sic est in praesenti, nam in legitimis eorum parentes idem habent domicilium, cum pro eadem persona reputentur propter unionem matrimonii ; non sic in fornicariis : quilibet enim eorum habere posset diversum domicilium et in diversa dioecesi, ex quo fieret quod si illegitimus domicilium utriusque parentis sequeretur, duplicem haberet originem ad ordines contra Innocentianam constitutionem, quae duplicem originem non admittit.

» Unde si mater tempore quo illegitimus nascitur, nullibi domicilium haberet, censetur natus ex accidenti, etiam si de patre certo constet habeatque domicilium, quia ex dictis conditionem matris sequitur. Similiter si mater illegitimi domicilium in aliqua dioecesi habens, extra illam in lucem daret, originarius erit ad ordines loci materni domicilii.

» Respondetur secundo illegitimum natum ex accidenti, eo quod mater nullibi habeat domicilium, originarium ad ordines esse loci naturalis maternae originis, etiam si de patre certo constet, quia jus civile, l. 1 in fin., ff., *Ad municipalem*, et l. *Ejus qui*, ff. *eod.*, illegitimos filios matris filios agnoscit, eo quod ab ista certius procedant. Neque obstat quod constitutio Innocentiana pro origine filii casualiter nati, locum naturalis paternae originis assignet, nam *ly patris* late sumitur, et comprehendit matrem in casibus, quibus secundum jus ad patrem recurri nequit...

» Ad tertiam difficultatem, an scilicet si mater domicilium de jure contrahat in loco ubi illegitimus natus est, amittat iste originem loci maternae originis, fiatque originarius loci novi materni domicilii ? Negative respondendum censeo, quia constitutio Innocentiana de solo patre domicilium, nato filio, eligente loquitur, valdeque dubium in jure est quod domicilium matris tribuat filiis natis domicilium, esto cum illa morentur, animo perpetuo ibidem habitandi, ut allegat Navarrus, *lib. I Cons.*, *De temp. ord.*, *cons. 2*, n. 5 et 6.

826. » *Expositi* vocantur illi filii, quorum parentes ignorantur : nam vix ut nati sunt, hospitali ipsis destinato consignantur, et regulariter non modo parentes, verum et locus nativitatis ipsorum ignoratur. De iis ergo in praesenti quaeritur, quis sit locus originis ut hoc titulo ad ordines promoveri valeant ?...

» Respondetur originarios esse loci in quo expositi fuerunt, nam eo quod parentes locusque eorum ignoretur, civitates sunt loci in quo expositi fuerunt.... Cum enim in obscuris minimum sit sequendum, cap. *In obscuris*, *De reg. juris*, in 6°, et locus parentesque expositorum adeo obscuri



sint, locus ubi expositi fuerunt vices gerit patriae et patris; nam ibi censentur nati.

» Sed quia pluribus in locis dicti infantes exponi valent, experientia teste, inquirendum est quisnam eorum determinate originis ad ordines tribuat titulum, ne plures originis admittere compellamur contra Innocentianae constitutionis mentem? v. g. exponitur Titius primo in loco dioecesis Tusculanae, ibique baptizatur (secus enim affert cedulam monentem lavacro baptismi non esse ablutum); deinde ad hospitale S. Spiritus de Urbe ad expositorum educationem destinatum conducitur. Quaeritur cujus loci dictus Titius originarius sit, an illius in quo primo expositus fuit, an potius in quo ad suam educationem permanet?

» Respondetur esse ad ordines originarium loci hospitalis, ubi ut alatur et educetur, permanet, non vero loci in quo primo fuit expositus et baptizatus; quia in isto quasi accidentaliter fuit expositus.

» Hactenus dicta intelligenda sunt casu quo de parentibus eorumque loco minime constet; aliter enim dicendum, si de ipsis constet temporis cursu. Unde si de parentibus constet isque legitimus fuerit, erit originarius loci in quo naturaliter ortus fuit, modo inibi ex accidenti non sit natus; in hoc enim casu origo naturalis patris origo filii erit ex superius dictis. Ratio est quia ex quo de parentibus constat, desinit expositus esse, saltem quoad effectum tituli originis ad ordines.

» Si tamen de loco in quo expositus ortus est, minime vero de parentibus constet, verius iudico originarium esse loci in quo expositus fuit, non vero loci in quo natus, imo baptizatus fuit; nam ignorantia ea parentum magnam inducit praesumptionem ibi natum ex accidenti, cum impossibile moraliter appareat, parentes ignorari, si in eo loco domicilium contraxerunt.

» Si vero expositus illegitimus fuerit constetque de matre, originarius ad ordines erit vel loci materni domicilii vel originis naturalis matris juxta dicta supra dubio antecedenti. Si autem de matre non constet, originarius erit loci

CAPIT V. DE ESSENTIALIBUS SACRAE ORDINATIONIS PARTIBUS 103  
in quo permanenter fuit expositus; gerit enim hic locus vices patriae et parentum ».

827. *Derelecti* « qui illi dicuntur, quorum parentes, cum illi parvuli essent, vel peregrinando vel in militia mortui fuerunt, ipsique filii nomen parentum patriamque suam ignorant, ii, inquam, originarii sunt loci, in quo primo domicilium contraxerunt... Quod verum est, esto postea ad aliam dioecesim domicilium transferant, quia istud domicilium est originis, quod ex natura invariabile est. Si vero nullibi domicilium elegerint, ad S. C. C. recurrant ».

b) Episcopus proprius ratione domicilii.

828. Episcopus est proprius ratione *domicilii* pro gradibus clericalibus conferendis, si candidatus « licet alibi natus fuerit, illud (domicilium) tamen adeo stabiliter constituerit in alio loco ut vel per decennium saltem in eo habitando, vel majorem rerum ac bonorum suorum partem cum instructis aedibus in locum hujusmodi transferendo, ibique insuper per aliquod considerabile tempus commorando, satis superque suum perpetuo ibidem permanendi animum demonstraverit, et nihilominus ulterius utroque casu se vere et realiter animum hujusmodi habere jurejurando affirmet ». Innocentius XII, *l. c.*

829. Ad horum verborum intelligentiam recolendum est domicilium in genere juxta canones, qui hac in re normas juris civilis Romani sequuntur, acquiri in parochia facto commorationis et animo perpetuo ibidem manendi, si nihil inde avocet. *Perpetuo*, inquam, *ibidem manendi*, licet ad notabilem tantum anni partem, qualis certe est semestre. Animus vero perpetuo ibidem manendi debet exterius manifestari ut Ecclesia de illo certior fiat, secus domicilium nec in foro interno contrahitur (1). Satis autem ille animus manifestatur tum confessione partis, tum aliis indiciis, e. g. si quis in loco per decennium commoratur, *l. 2 C., De incolis*, vel ibi larem rerumque ac fortunarum suarum sum-

(1) D'Annibale, *I*, § 83, *not.* 12; Sanchez, *I*, XVIII, *n.* 2; contra Honorante, *cap.* IX, *not.* II.